

Egy könyvtáros jegyzeteiből

MI A KÖNYVTÁR FELADATA? A *Könyvtáros* áprilisi számának egyik cikkében olvastam ezt a furcsa megállapítást: „Lényeges, hogy az irodalomtörténetek, lexikonok, monográfiák olvasókra találjanak. De *mindenek előtt* a könyvtárak érezzenek felelősséget azért, hogy van-e egyáltalán irodalmi ismeretterjesztés.” Ha ez a megállapítás helytálló, akkor én hosszú idő óta tévesen láttam a feladatomat és rossz munkát végeztem. Ugyanis eddig azt hittem, hogy a könyvtárak feladata *mindenekelőtt* az, hogy minél több emberrel minél több jó könyvet olvassanak, a könyv, az olvasás segítségével szolgálják az emberek általános, szakmai és világnézeti műveltségének emelését. Még az ismeretterjesztésért *mindenekelőtt* felelősséget érző TIT helyi szervezeteivel is azért tart jó kapcsolatot a könyvtár, azért készít az előadók részére irodalomjegyzékeket, bibliográfiákat, hogy előadásaik alkalmával hívják fel hallgatóik figyelmét az előadás anyagát bővebben kifejtő, elmélyítő könyvek olvasására. Meggyőződésem és tapasztalatom, hogy még ha az angyalok nyelvén szól is az előadó, 40–50 perces előadásával akkor sem pótolhatja az olvasás élményét, a személyes kutatás és felfedezés örömet. Az írók sem azért írják műveiket, hogy azokról előadásokat tartsanak, hanem azért, hogy olvassák őket. A könyvtárak feladata sem lehet tehát *mindenekelőtt* az, hogy beszéltesse a könyvekről, hanem az, hogy olvassák őket, megvalósítsák az író és az olvasó négyzetközti „beszélgetését”. Még az ismeretterjesztő előadásokért is ennek érdekében kell felelősséget érezniök. De nem *mindenekelőtt!*

EGY ÚJ OLVASÓ. A hajdani honvédelmi miniszterek bakonyi vadászkastélya már régen elhamvadt, leégésének történetét Veres Péter is megírta önéletrajzának második kötetében. A személyzet részére épült néhány ház azonban ma is áll Királyszálláson. Ezek egyikében lakik T. M. erdészeti éjjeliőr. A fia most tölti katonaidéjét, határőr az osztrák határon. Az apa, aki valamikor maga is határőr volt, elment meglátogatni, és néhány napra ott is maradt. De amíg a fiú szolgálatban volt, unatkozott. Észrevették ezt a katonák, és elvitték az őr könyvtárába. Biztatták, hogy olvasson, ne töltsé tétlenül az időt. És T. M. unalmában olvasni kezdte Veres Péter Balogh családját. Nagyon tetszett neki. Ő is a Hortobágy környékén élt fiatal korában, ismerősök voltak hát a regénybeli tájak és

emberek. De a harmadik kötetre már nem futotta a látogatás idejéből. A katonák azonban megnyugtatták, hogy a legközelebbi könyvtárban otthon is bizonyosan megkapja. És hazaérkezése után hamarosan le is jött a Bakony tetejéről, a 12 km-re lévő könyvtárba. Részletesen elmesélte, miért jött, mit keres és kevés olyan boldog olvasót látott a könyvtáros, mint amilyen ő volt, amikor megkapta a kért könyvet. Azóta minden második héten megteszi a 24 km-es utat 4 könyvért.

Egy idős ember megízlelte az olvasás örömet és valami megváltozott az életében, gazdagabb lett számára a világ. A világeseményekhez képest apróság ez, de mégis nagy dolog. A ti érdemetek, szentpéterfai határőrök!

*

KÉT ÍRÓ-OLVASÓ TALÁLKOZÓ. Az egyiket egy országos jelentőségű gyártelepen, az ország egyik legszebb művelődési házában rendezték. „Közkívánatra” és „tömegigényre” hivatkozva NAGYON NÉPSZERŰ írókat hívták meg. Plakátok, meghívók és az üzemi hangosbeszélő is hirdette érkezését. Eredmény: a tervezett kezdési időpont után negyedórával még mindössze négy ember üldögélt a teremben. Az egyébként lelkes, jószándékú rendezők el-eltűntek néhány percre. Érzésem szerint a „tömeget” keresték és toborozták, amelynek kívánságára a népszerű olvasmánygyárost meghívták. Végülis egy óra tizenöt perces késéssel kezdődött a találkozó. A gyerekekkel együtt akkor már voltak huszoneg...

Nem vagyok kárörvendő, most mégis megnyugtatóan érintett a viszonylagos kudarc. Az üresen maradt széksorok megerősítettek abban a meggyőződésemben, hogy a gyakran emlegetett „tömegigény” nem is mindig a tömegek igénye. De ha még valóban az lenne, a művelődési élet különböző posztjain álló emberek akkor is megszívlelhetnék Goethe tanácsát: „A népnek nem mindig azt kell adni, amit kíván, hanem amit kellene, hogy kívánjon”. Lényegében hasonló tanácsot adnak a művelődéspolitikai irányelvek is...

A másik találkozó a Sárrét nyugati végén, a Sárvíz forrásánál fekvő Ősi községben volt. Lakóinak száma alig haladja meg a kétezret. Csendes, félreeső hely. Nincs vasútja és országútja, csak hepehupás bekötőút kapcsolja a nagyvilághoz. De van szép és célszerűen berendezett művelődési háza, amelyet nem többmillió állami költséggel, hanem a helyi erőforrások és a társadalmi segítőkészség

okos megszervezésével építettek. Klub-szerű könyvtára egyik-másik járási székhelyre is beillene. Az elmúlt években is volt már a faluban író-olvasó találkozó. Most Csóori Sándort látták vendégül. Ahogy alkonyodni kezdett, ünneplőbe öltözött nők és férfiak, többségükben KISZ korosztályú fiatalok sétáltak a művelődési ház felé, és a kitűzött időpontra megtelt a terem, nem is jutott mindenkinek ülőhely. Pedig hétköznap volt, és a tévé ugyanebben az időben Angyal kalandjával kecsgettette az embereket. A tömött teremnél is örvedetesebb volt azonban, ami az est megnyitása után következett. A szokástól elröven ugyanis nem a költőt kérték, hogy mondjon „valamit”, hanem először a közönség szólalt meg. A tsz. agronómusa kezdte Éluard költői hitvallásával, és utána még hatan mondták el egy-egy kedves versüket. Nem gyerekek, hanem falusi felnőttek, asszonyok és lányok, nős és nőtlen férfiak. Mire a vendégül látott költőre sor került, már megszületett a közös hang megtalálásához szükséges légkör. És a beszélgetés során olyan természetes egyszerűséggel követték egymást a szakszerűen megfogalmazott kérdések, úgy röpködtek a modern külföldi és magyar költők nevei, kőtet és verscímei, olyan értő vita alakult ki pl. a szürrealizmusról, mintha bennfentes irodalmárok ülnének a teremben. És ami mindezt betetőzte: hatvanál többen járultak az előadói asztalhoz dedikáltatni. Néhány évtizeddel ezelőtt összesen sem lehetett 4—5 verses kötetnél több ebben a faluban. És most egy még fiatalnak számító költő verseit is hatvanál több házból olvasgatják.

Diskay Lenke fametszete

Hát igen, így is lehet író-olvasó találkozót rendezni!

VÁROSAINK SZÉLÉN új lakótelepek nőttek és nőnek ki a földből. Egyik-másik lassan már több embernek ad otthont, mint a régi város. Nem tudom, kik terveztek az új városrészeket. Valószínű jó mérnökök, de az is bizonyos, hogy furcsa elképzeléseik vannak a leendő lakók igényeiről. Több városban néztem körül. A „szesztestvérek” sehol nem maradtak ki a tervből, a „vendéglátó üzemegeység” szép és tágas helyiségei mindenütt az első épületekkel együtt elkészültek. De könyvtár az új lakótelepek közül csak egyben épült. A többi helyen az igények bejelentése után sem vették még tudomásul a beruházók és tervezők, hogy ma már a könyv is kezd közszükségleti cikké válni Magyarországon, és elég sokan vannak olyanok, akik szívesebben mennének egy csendes könyvtárba, mint a zajos és füstös kocsmába.

AZ UNALMAS MAGYAR ÓRÁK. Diákokkal utazom a vonaton. Hangosan, nyílt szókimondással tárgyalják iskolai problémáikat. Egy kicsit meglepődve hallok, hogy a magyar irodalom órákat szídják a legjobban. De lassan az okok is kibontakoznak előttem. Magyar tanáruk a tankönyvet tekintve az irodalom koronájának. Ami nincs bent a könyvben, arról nem enged beszélni az órákon, aki ilyent mond, arra görbe szemmel néz. Nevetve mesélik, hogy egyik kirándulásukon diákos ravaszszággal hogyan „ugratták be” tanárukat. Naiv tájékozatlanságot színélve nagyon ravasz kérdéseket intéztek hozzá, és megállapították, hogy hosszú idő óta nem olvas. Se könyvet, se folyóiratot. Fogalma sincs azokról az irodalmi problémákról, amelyekről érdeklődőbb diákjai vitatkoznak. Mai irodalmunkat annyira nem ismeri, hogy a beugrató kérdések során egy ismert újságíró elfogadott irodalomtörténésznek, az irodalomtörténet neves egyetemi tanárát újságírónak, az ismert költőt pedig drámaírónak. Ezért ragaszkodik mereven a tankönyvhöz, ezért tartja jó diákoknak a magolókat, és ezért nem szereti azokat, akik könyvtárba járnak, folyóiratokat böngésznek, és többre is kíváncsiak, mint ami a tankönyvben megtalálható.

Diákkori emlékeim és szépszámú magyar tanár ismerősöm révén bennem egészen más kép él a magyar tanárokról és a magyar órákról. Nem is vettem komolyan a hallottakat, diákok túlzásnak gondoltam, és talán el is felejtettem volna, ha néhány héttel később nem leszek szem- és fültanúja egy magyar irodalmat tanító bácsi következő kérdésének: „Ki is

az a mai író, aki főként béresproblémákkal foglalkozik, meg verseket is ír?” Kiderült, hogy legnagyobb élő költőnk, Illyés Gyula érdekelte... Meghökkenett az eset. Hát mégse túloztak a diákok? Ilyen magyar tanárok is vannak? Elhiszem, hogy ezeknek az órái unalmasak lehetnek. Nem is tudom, kit sajnálnak jobban: az ilyen tanárt vagy a tanítványait?!...

DERŰS KÖNYVTÁRI ÓRÁK. A tájékoztatlan magyar tanár órái unalmasak, a tájékoztatlan könyvtáros kölcsönzései viszont néha nagyon is derűsek. Ez a derű azonban ugyanolyan elsomorító jelenség, mint a magyar órák unalma. Egy látogatásban nálam járó ismerősöm az iránt érdeklődött, hogy nálunk szokták-e keresni Gárdonyi: Utazás az éjjelben c. regényét? Mert náluk néhány hasonló „könyvvel” együtt gyakran kéri a könyvtárostól, és az még mindig nem jött rá, hogy ugatják. Buzgó keresésével és komoly válaszaival nagyon vidám perceket szerez olvasóinak.

Meséli azt is, hogy látta a következő formában leírva az egyik nagy magyar költő nevét: Koszto Lányi. Nem házak falán vagy kerítések oldalán a kisiskolá-

sok firkái között, hanem könyvtárban. Nem valamelyik tájékozatlan, kezdő olvasó írta így, hanem a főhivatású könyvtáros. Nem 1950-ben, hanem 1967-ben! Nem akartam elhinni, tréfának vagy rosszindulatú pletykának gyanítottam. De később néhány hasonló példával megtoldva többen is mondták. Komoly, szavahihető emberek. Nem rosszindulattal, sőt nem is a könyvtárost hibáztatva, hanem azokat, akik hat elemijével a könyvtárba helyezték és ezzel megkeserítették az életét.

Mert ahogy elmondták, lelkiismeretes ember, aki munkahelyén is szeretne helyállni, hasznos, jó munkát végezni, és a jól végzett munka nyugalommal élni. De kénytelen napról napra idegeskedni, mert a szeszélyes olvasók, az érettségire készülő diákok és szakmai munkájának problémái olyan feladatok elé állítják, amelyekkel nem tud megbirkózni. El tudom képzelni szegény ember helyzetét. Olyasféle érzelmi lehetnek, mint annak a könyvtárosnak lennének, akinek címléírás helyett pl. lökhajtásos repülőgépet kellene vezetnie. Még azt is el tudom képzelni, hogy hálás lenne érte, ha a képzettségi rendelet alkalmazásával megszüntetnék szorongó érzéseitől...

Könczöl Imre

Nemzetközi könyvtáros-konferencia Berlinben

Az NDK tudományos könyvtárainak módszertani központja június 8-án és 9-én Berlinben nemzetközi konferenciát rendezett a tudományos könyvtárak munkájának racionalizálásáról. A tanácskozáson a német tudományos könyvtárak vezető munkatársain kívül résztvettek a bolgár, a csehszlovák, a lengyel, a román és a magyar könyvtárügy képviselői is. Magyarországot *dr. Csúry István*, a debreceni Egyetemi Könyvtár igazgatója és *Bereczky László*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ tudományos főmunkatársa képviselte.

A tanácskozás a racionalizálás elméleti megalapozását, az információ- és tapasztalatcserét, a nemzetközi együttműködés kialakítását szolgálta. Az elhangzott négy referátum és a nagyszámú felszólalás elsősorban a racionalizálás legfontosabb kérdéseivel foglalkozott: a szabványosítással, a munkanormázással, a mutatószámokkal, a munkaszervezéssel, a koordinálással és a gépesítéssel.

A konferencia eredményeként a résztvevők áttekintést nyertek a különböző országok racionalizálási terveiről, intézkedéseiről, az alkalmazott módszerekről és formákról.

A delegációk a következő határozatokat hozták:

1. Az egyes országok módszertani központjai kötelezettséget vállalnak, hogy a racionalizálással kapcsolatos eredményeik és intézkedéseik teljes anyagát egymás között kicserélik, beleértve a nem publikált munkákat is.

2. Kötelezik magukat, hogy ebbe a cserébe beleveszik a racionalizálással kapcsolatos kutatási terveket.

3. Az értekezlet résztvevői ajánlják továbbá, hogy a nemzetközi együttműködés a jövőben — az értekezlet eredményei alapján — a racionalizálás legfontosabb kérdéseivel kapcsolódó speciális szaktanácsadás formájában folytatódjék.

4. Súlyponti témának tekintendő: a könyvtári munka normázása és szabványosítása; az egyetemi és főiskolai könyvtárak kapacitási, teljesítményi és ráfordítási mutatószámainak kidolgozása meghatározott munkafolyamatok és munkaterületek számára; végül az elektronikus adatfeldolgozó gépek alkalmazási lehetőségei és feltételei a tudományos könyvtárakban.